

A close-up photograph of several guinea pigs of various colors (brown, white, black) gathered around a pile of fresh green grass, eating it. The background shows a wooden structure, likely part of their enclosure.

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

ONDER VOORWAARDEN

HOUDEN VAN DIEREN

SAMENVATTING

Doel en activiteiten van de raad

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) is een onafhankelijke raad van deskundigen die de bewindspersoon van Economische Zaken gevraagd en ongevraagd adviseert over ingewikkelde, multidisciplinaire vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid. De RDA bestaat op dit moment uit circa veertig deskundigen met zeer uiteenlopende achtergrond en deskundigheid, die er op persoonlijke titel en zonder last of ruggespraak zitting in hebben.

De Raad voor Dierenaangelegenheden behandelt vraagstukken over de volle breedte van het dierbeleid: over gehouden en niet-gehouden, dus 'in het wild levende' dieren, over hobbydieren, over gezelschapsdieren, en over productie- en proefdieren.

De raad legt het resultaat van zijn beraadslagingen neer in een zogenaamde *zienswijze*. Die geeft een overzicht van wetenschappelijke en maatschappelijke achtergronden van een vraagstuk, en adviseert over beleidsrichtingen en oplossingsrichtingen voor mogelijke dilemma's. Consensus is niet noodzakelijk: een zienswijze van de raad kan minderheidsstandpunten bevatten.

Woord Vooraf

De staatssecretaris van Economische Zaken vroeg de RDA in 2013 om de randvoorwaarden aan te geven waaronder bepaalde diersoorten als gezelschapsdier gehouden kunnen worden. De raad concludeerde dat met de toen beschikbare gegevens die voorwaarden niet verantwoord konden worden geformuleerd, en adviseerde een route om de nodige informatie te kunnen oogsten. Inmiddels heeft de staatssecretaris mede op basis van de inbreng van de RDA de eerste huisdierenlijst gepubliceerd. Wij zijn blij dat we met deze samenvatting van de betreffende zienswijze aan een breed publiek inzicht kunnen geven in een deel van de voorgeschiedenis.

Den Haag, maart 2015

Frauke Ohl, voorzitter

Marc Schakenraad, algemeen secretaris

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

ONDER VOORWAARDEN HOUDEN VAN
DIEREN SAMENVATTING

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Onder voorwaarden houden van dieren

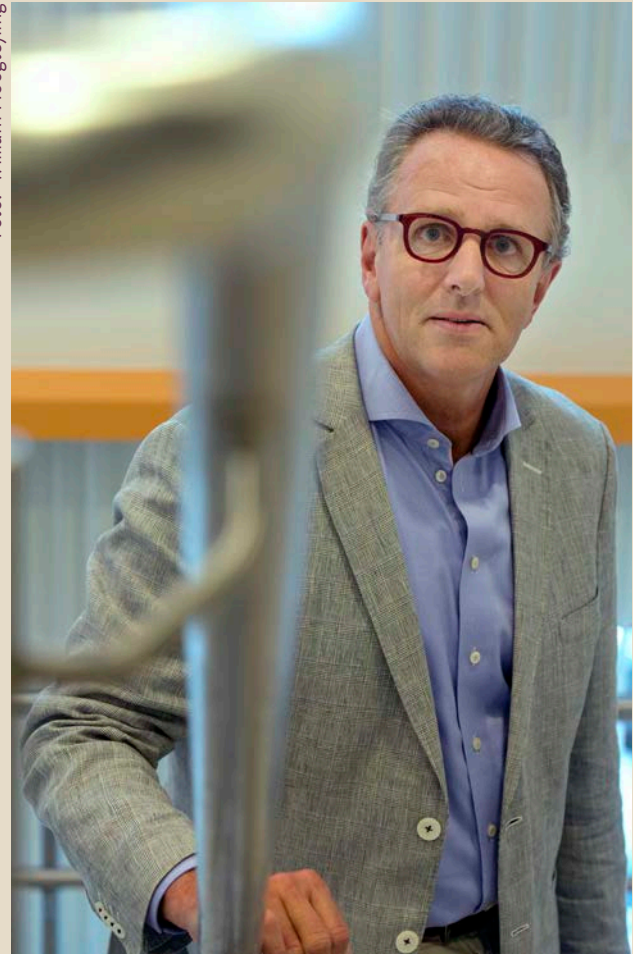
Gevraagde zienswijze

Vraag: Geef voor een aantal diersoorten aan onder welke voorwaarden deze als gezelschapsdier gehouden kunnen worden (diersoorten opgenomen in een bijlage bij de brief van de staatssecretaris van EZ aan de Tweede Kamer van 20 juni 2013).

Aanleiding: Vanuit maatschappij en politiek klonk steeds sterker de roep om het houden van niet gangbare diersoorten aan banden te leggen. De staatssecretaris van EZ legde daarom in de zomer van 2013 lijsten aan de Tweede Kamer voor van diersoorten die met en die zonder speciale voorwaarden gehouden mogen worden. De voorwaarden om dieren op de eerstgenoemde lijst te mogen houden waren nog niet geformuleerd.

Overwegingen: Het streven naar een positieflijst, een lijst van diersoorten die zonder voorwaarden gehouden mogen worden, kon bij de verschillende liefhebberijverenigingen in het land niet op een sterk draagvlak rekenen. Daardoor was het tot dan moeilijk geweest om een beroep te doen op de daar aanwezige kennis. Dat draagvlak en die kennis waren echter wel hard nodig om te gelegener tijd voorwaarden te kunnen formuleren voor het houden van dieren. 'Voorzitter Frauke Ohl van de raad heeft toen een grote stakeholderbijeenkomst georganiseerd om te zien of er een gemeenschappelijke werkagenda gemaakt kon worden,' herinnert Ludo

Foto: William Hoogteyling

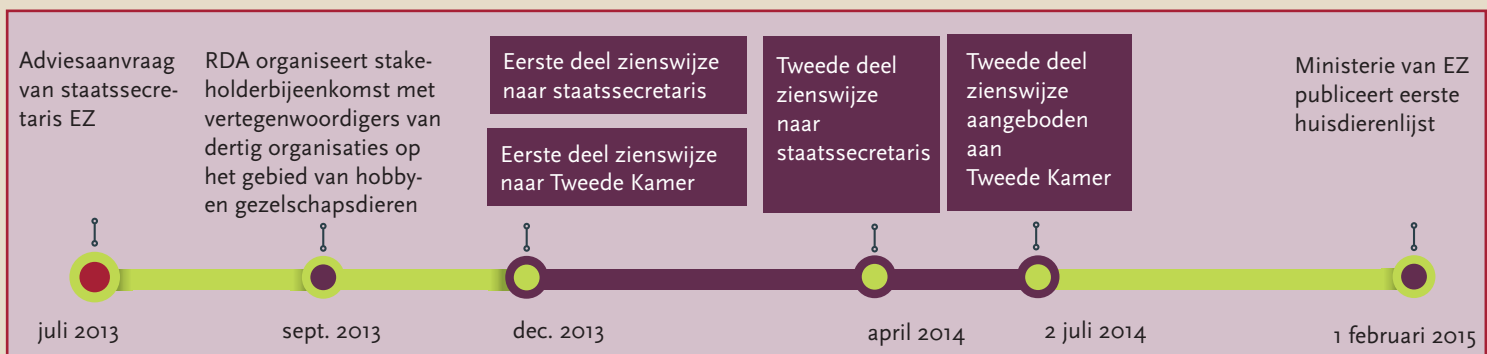
Ludo Hellebrekers

Hellebrekers zich. Hij was voorzitter van het forum dat bij deze zienswijze het voortouw had. Die bijeenkomst verliep heel goed en bracht een grote bereidheid bij de stakeholders aan het licht om mee te werken. 'Daarna zijn we aan de gang gegaan en dat liep enigszins vergelijkbaar met de discussie over ingrepen, waarover de raad ook een zienswijze opstelde.' In eerste instantie formuleerde de raad, net als in dat eerdere geval, een routekaart voor het opstellen van voorwaarden. Hellebrekers: 'Je moet komen tot een weging van de verschillende aspecten die bij zulke voorwaarden komen kijken: het welzijn van het dier, het welzijn van de mens en natuurlijk ecologische aspecten.' De raad kon dus wel aanbevelingen doen over de manier waarop voorschriften voor het houden van dieren moeten worden opgesteld. Voor die voorschriften zelf ontbrak het in de ogen van de raad echter aan voldoende duidelijkheid: welke informatie moeten ze bevatten, hoe worden ze getoetst, wie stelt ze vast en wie handhaaft ze? Ook vroeg de raad om informatie over de welzijnsknelpunten bij de verschillende 'onder voorwaarden te houden' diersoorten. De staatssecretaris zegde deze informatie toe. Omdat deze tot nog toe niet

beschikbaar was geweest voor de raad kon deze de vraag van de staatssecretaris naar de concrete voorwaarden nog niet beantwoorden.

Advies: Een eerste deel van de zienswijze bevat aanbevelingen om voorschriften te kunnen opstellen, met voorbeelden voor fret, hamster, chinchilla en cavia. De vorm is vergelijkbaar met afwegingskaders bij eerdere zienswijzen. De brief van de raad aan de staatssecretaris geeft aan dat informatie over potentiële welzijnsknelpunten niet toereikend is om houderijvoorschriften vast te leggen. De systematiek om knelpunten vast te leggen moet daarom worden verfijnd, waarna een expertcommissie de resultaten moet toetsen.

Weerklank: Omdat het hier om een zienswijze gaat die zijn definitieve vorm nog moet krijgen is de maatschappelijke weerklank nog beperkt gebleven. De staatssecretaris van EZ stuurde de definitieve zienswijze op 2 juli 2014 aan de Tweede Kamer, met haar conclusies voor het vervolg. Inmiddels heeft dat geresulteerd in een eerste huisdierenlijst.

Korte weergave van de inhoud

Ruim vijftientig jaar geleden begon de discussie over het opstellen van positief- of negatieflijsten om aan te geven of en hoe het houden van bepaalde diersoorten maatschappelijk aanvaardbaar is uit oogpunt van dierenwelzijn en risico's voor de mens.

In 2009 bracht de RDA zijn zienswijze *Verantwoord Houden* uit, over de rollen en verantwoordelijkheden bij het houden van dieren. Dit was de leidraad voor de huidige zienswijze over het onder voorwaarden houden van dieren. In juni 2013 presenteerde de staatssecretaris van Economische Zaken de eerste positieflijsten, met alleen zoogdieren. Deze waren mede gebaseerd op een systematiek van de Animal Science Group van Wageningen UR voor het beoordelen van welzijnsaantasting

Getty Images/iStockphoto/ Alesikka

'Zienswijze leidde uiteindelijk tot gezamenlijke insteek'

Nadat op 1 april 2014 het eindadvies was uitgebracht kwam een vruchtbaar proces op gang om alsnog de voorwaarden te formuleren voor de 'onder voorwaarden te houden' diersoorten. 'Na de zomer is onder verantwoordelijkheid van het ministerie van EZ een groep deskundigen van start gegaan,' legt Ludo Hellebrekers uit. 'Dat is de zogenaamde Positieflijst Expert Commissie, kortweg PEC. Daar zitten wetenschappers in, stakeholders en bijvoorbeeld de Dierenbescherming. Zij formuleren de voorwaarden voor de verschillende diersoorten en leggen die voor aan een tweede commissie, de PAC: Positieflijst Advies Commissie. Die bestaat uit een viertal onafhankelijke experts plus projectleider Hans Hopster vanuit Wageningen UR. De PAC beoordeelt de resultaten van de PEC op kwaliteit, onderlinge samenhang en praktische uitvoerbaarheid. Daarnaast houdt de PAC rekening met een risicobeoordeling van de NVWA op het gebied van zoönosen.'

Nog voor de jaarwisseling kon de eerste tranche van rond honderd diersoorten aan het ministerie worden voorgelegd. De lijst onderscheidt een A, B en C-categorie voor dieren die respectievelijk zonder voorwaarden, met voorwaarden en niet mogen worden gehouden. Hij is op 1 februari 2015 in werking getreden. Hellebrekers: 'Uiteindelijk hebben alle betrokken partijen, met ieder hun eigen verantwoordelijkheid, toch een gezamenlijke insteek gevonden waarmee we goed vooruit kunnen.'

in de houderij. Daarnaast werden onder meer de kans op zoönosen, het mogelijke gevaar voor de omgeving en de risico's van verwilderen meegewogen.

In juli 2013 vroeg de staatssecretaris aan de raad om in een zienswijze de voorwaarden aan te geven waaronder diersoorten in de categorie 'onder voorwaarden te houden' gehouden kunnen worden. Die voorwaarden zouden praktisch uitvoerbaar moeten zijn, met voldoende maatschappelijk draagvlak. Daarbij verzocht ze de raad om ook stakeholderorganisaties en gespecialiseerde houders te raadplegen. Na een motie in de Kamer vroeg de bewindsvrouw ook om richtlijnen te onderzoeken voor

de huisvesting en verzorging van de zes diersoorten die op dat moment op de positieflijst stonden.

Stakeholderbijeenkomst

Het draagvlak onder de dierhouders voor de voorgestelde positieflijsten leek niet groot. Toch was inbreng vanuit de houderijorganisaties nodig om voorschriften te formuleren: de database van Wageningen UR bevatte daarover voor veel diersoorten nauwelijks informatie. Daarom organiseerde de raad allereerst een bijeenkomst met liefhebberij- en belangenorganisaties, om samen naar gedeelde vertrekpunten te zoeken voor de beoogde voorwaarden.

Alle deelnemers aan deze stakeholderbijeenkomst, zo'n vijftig vertegenwoordigers van een dertigtal organisaties, waren het erover eens dat er voorwaarden voor de houderij van dieren nodig zijn. Tegelijk bestond er brede zorg over de vraag of controle en handhaving van de positieflijstsystematiek wel haalbaar zou zijn.

Het bleek dat vooral de liefhebberij- en belangenorganisaties zich onvoldoende gehoord voelden in het voorafgaande proces, dat als niet transparant werd ervaren. Er was kritiek op het feit dat de positieflijst zou dubbelen met reeds bestaande regelgeving, bijvoorbeeld op het gebied van gevaar, zoönosen en invasiviteit. De afwegingen over dierziekten en zoönosen werden verder als weinig realistisch beschouwd, en er was veel kritiek op het plaatsen van hond en kat op de lijst met productiedieren, die niet aan een beoordeling door Wageningen UR was onderworpen.

Onduidelijkheden wegnemen

De raad streefde er vervolgens naar een werkkader op te stellen waarmee houderijvoorschriften in onderlinge samenhang kunnen worden opgesteld voor alle gehouden diersoorten, ongeacht voor welk doel zij gehouden worden. Dat ging verder dan de vraag van de staatssecretaris, maar werd nodig geacht voor duurzaam en consistent beleid.

Daarbij bleken de eerdere afwegingen om diersoorten op de verschillende lijsten te plaatsen niet duidelijk te zijn, wat niet behulpzaam was bij het verkrijgen van maatschappelijk draagvlak voor de systematiek van de positieflijsten. Dat laatste gold ook voor het besluit om de hond en de kat buiten de beoordeling te houden door ze op de lijst van 'voor productie te houden' diersoorten te plaatsen. Ook daar plaatste de raad dan ook een

vraagteken bij. Ten slotte was de raad op zijn hoede voor doublures met bestaande of aankomende richtlijnen of regelingen.

Er werd voor gekozen om de beoogde zienswijze in twee fases op te leveren: een tussenadvies met aanbevelingen voor het opstellen van de houderijvoorschriften, en in de eerste helft van 2014 het eindadvies met de gevraagde voorschriften zelf. In de tweede fase zou de inbreng van organisaties als Dibevo, Stichting AAP en het Platform Verantwoord Huisdierenbezit onontbeerlijk zijn.

Omdat de grootste problemen bij de lekenhouder worden verwacht werden voorstellen gedaan voor een systeem van ontheffingstoetsing, vergunningen en registratieplicht voor alle dieren. De verenigingen gaven hierbij aan een rol te kunnen en willen spelen bij het beheer van zogeheten *houderbewijzen*. Voor de handel in gezelschapsdieren werden

voorstellen gedaan om door te gaan met vrijwillige certificering, het inperken van gespecialiseerde verkooppunten van gespecialiseerde soorten en het verplicht meegeven van zorgvoorschriften *c.g.* dierenbijsluiters.

Voorschriften

Bij het opstellen van voorschriften geeft de raad de voorkeur aan doelvoorschriften boven middelenvoorschriften. Ook pleitte de raad voor voorschriften die door middel van *best practices* niet alleen tot de afwezigheid van negatieve factoren leiden maar ook tot positieve elementen. Daarbij werd een sjabloon gepresenteerd voor de houderijvoorschriften, dat door de betreffende houderijorganisaties zou moeten worden ingevuld en onderbouwd.

De raad stelde voor de op deze manier tot stand gebrachte voorschriften te laten toetsen door een onafhankelijke toetsingscommissie van experts, te benoemen door de staatssecretaris van Economische Zaken. Deze commissie zou ook over latere aanpassingen moeten oordelen.

Voor het verspreiden en beschikbaar stellen van de voorschriften zag de raad een rol voor het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren en het Landelijk Kennisnetwerk Levende Have.

Overige aanbevelingen

De raad kwam daarnaast tot de volgende aanbevelingen:

- Goed samenspel tot stand brengen tussen houderijorganisaties, dierenwelzijns-NGO's en de overheid;
- Van de houderijvoorschriften een open systeem maken dat kan worden aangepast op grond van voortschrijdend inzicht;
- Ook voor de vrij te houden diersoorten houderijvoorschriften opstellen;
- Kruisingen en mutanten ook onder de voorschriften van de betreffende soort brengen;

- Uitkomsten van het Europese CALLISTO-project gebruiken om Nederlands beleid voor ziekten bij gezelschapsdieren aan te scherpen.

Eindadvies

Staatssecretaris Dijksma van Economische Zaken reageerde op het tussenadvies van december 2013 dat zij in de wetten en regels alleen minimumeisen wilde opnemen ter voorkoming van knelpunten per diersoort, en geen best practices. Die laatste zouden meer thuishoren in vrijwillige kennisdeling door houders en houderijorganisaties. In het vervolg daarop bleek het niet op een redelijke termijn mogelijk om de lijst met knelpunten op te stellen die als uitgangspunt zou moeten dienen voor de minimumeisen. Daartoe ontbrak in dat stadium vooral de wetenschappelijke onderbouwing. De raad voorzag dat daardoor zowel het draagvlak als de houdbaarheid van een op dat moment op te stellen lijst gering zou zijn. Op grond daarvan meldde de raad aan de staatssecretaris: 'Op basis van de gegevens welke op dit moment toegankelijk zijn heeft de RDA onvoldoende zicht op de daadwerkelijke knelpunten per 'onder voorwaarden te houden' zoogdiersoort. Daarom vindt de raad het nu niet verantwoord om randvoorwaarden voor het houden van de 'onder voorwaarden te houden' zoogdiersoorten aan u voor te leggen welke u in wet- en regelgeving vast zou kunnen leggen.'

Foto: Dierenbeeldbank

2015, Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

© Sommige rechten zijn voorbehouden / Some rights reserved

Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie Naamsvermelding 3.0 Nederland. Voor de volledige tekst van deze licentie zie <http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl/>

Vormgeving:

Ellen Bouma, www.ellenbouma.nl

Productie en eindredactie:

Martijn de Groot, www.martijndegroot.com

Drukwerk:

Xerox/OBT

Foto omslag voor: Dierenbeeldbank

Foto omslag **achter:** Getty Images/iStockphoto

Foto's binnenwerk:

Copyright vermeld naast de foto

www.rda.nl

Raad voor Dierenaangelegenheden

p/a Ministerie van Economische Zaken

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

Bij de productie van deze samenvatting is gebruik gemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloorvrij gebleekt en 100% gerecycled.